

YOSHLAR UCHUN IJTIMOY MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH USULLARI

**Abduqahhorova Irodaxon
Abdug'ani qizi**

*Namangan davlat pedagogika instituti
Ijtimoiy fanlar fakulteti Xorijiy til va
adabiyoti yo'nalishi 1- bosqich talabasi*

B.A.Tillayev

*Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrasida katta
o'qituvchisi*

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy jamiyatda yoshlar duch kelayotgan asosiy ijtimoiy muammolar — bandlik, ma'naviy qadriyatlar inqirozi, axborot muhitining ta'siri, migratsiya, radikal g'oyalarga moyillik, ta'limdagi nomutanosiblik kabi masalalar tahlil qilinadi. Shuningdek, yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq, ma'naviy barkamol shaxs sifatida shakllantirishga qaratilgan tizimli yechimlar ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda zamonaviy pedagogika, sotsiologiya va psixologiya yondashuvlari asosida yoshlarning ijtimoiy muhitdagi holatini tahlil etish hamda muammolarni bartaraf etishning ilmiy-uslubiy yo'llari bayon etiladi.

Kalit so'zlar:

yoshlar, ijtimoiy muammolar, bandlik, ma'naviyat, ta'lim, axborot makoni, fuqarolik faolligi, davlat siyosati, innovatsion yechimlar.

Kirish

XXI asr insoniyat tarixida ijtimoiy, siyosiy va madaniy jarayonlar nihoyatda tez o'zgarayotgan davr sifatida e'tirof etilmoqda. Bu o'zgarishlar, avvalo, **yosh avlod** hayotida eng katta aks-sado bermoqda. Chunki yoshlar jamiyatning eng faol, yangilikka moyil, lekin ayni paytda eng ta'sirchan qatlamidir. Shu sababli har bir davlatning ijtimoiy taraqqiyoti va barqarorligi yoshlarning holati, ularning ma'naviy dunyosi, ijtimoiy faolligi va fuqarolik pozitsiyasi bilan bevosita bog'liqdir.

Bugungi globallashuv jarayonlari natijasida yoshlar turli xil axborot oqimlari, iqtisodiy bosimlar, madaniy transformatsiyalar, mehnat migratsiyasi va raqamli makon ta'sirida shakllanmoqda. Bu esa nafaqat ularning hayot tarziga, balki fikrlash uslubiga, qadriyatlariga, jamiyatdagi o'rniga ham kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois **yoshlar ijtimoiy muammolarining ilmiy tahlili** zamonaviy sotsiologiya, pedagogika va psixologiya fanlarining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Yoshlarning ijtimoiy muammolari: mohiyat va turlari

O'zbekiston Respublikasi aholisi tarkibida yoshlar ulushi 60 foizdan ortiqni tashkil etadi. Demak, jamiyatning har bir sohasidagi muvaffaqiyat — aynan shu

toifadagi insonlarning ijtimoiy faolligi va imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarish bilan chambarchas bog'liqdir. Shunga qaramay, zamonaviy yoshlar orasida **mehnat bozoridagi raqobat, ta'lim sifati, bandlik muammosi, ijtimoiy adolatsizlik hissi, axborot xurujlari, ma'naviy bo'shliq** kabi omillar sezilarli darajada o'sib bormoqda.

Eng muhim ijtimoiy muammolardan biri — **yoshlarning bandligi** masalasidir. Jahon mehnat tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha yoshlarning 30 foizdan ortig'i ish topishda qiyinchilikka duch kelmoqda. O'zbekistonda ham ushbu muammo dolzarb bo'lib, bandlikni ta'minlash, startaplarni qo'llab-quvvatlash, kasb-hunar o'rgatish markazlari faoliyatini kengaytirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Chunki ish bilan ta'minlanmagan yosh — ijtimoiy beqarorlik, jinoyatchilik va radikal qarashlarga moyillik manbaiga aylanishi mumkin.

Ikkinchi muammo — **ta'lim tizimidagi nomutanosiblik**. Bugungi kunda ko'plab yoshlar oliy ta'limga kirish imkoniyatiga ega bo'lsa-da, ta'lim mazmunining bozor talablari bilan uyg'unligi yetarli emas. Shu bois yoshlar o'rtasida "diplom uchun o'qish" holatlari, kasbiy motivatsiyaning pasayishi kuzatilmoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida esa mehnat bozorining ehtiyojlariga mos kompetensiyalar — axborot texnologiyalari, tanqidiy fikrlash, kreativ yondashuv va jamoaviy ishlash kabi ko'nikmalar yetarlicha rivojlanmagan.

Uchinchi asosiy muammo — **axborot makonining beqarorligi**. Internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar uchun bilim, madaniyat va erkin fikr manbai bo'lishi bilan birga, ularning dunyoqarashiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omil ham bo'lishi mumkin. Yoshlar orasida "virtual hayot"ga berilib ketish, ijtimoiy izolyatsiya, ruhiy inqiroz, yolg'izlik, taqlid va iste'molchilik qarashlari kuchaymoqda. Bu esa ularning real ijtimoiy faoliyatini susaytiradi.

To'rtinchi yo'nalishdagi muammo — **ma'naviy qadriyatlarning eroziyasi**. G'arbcha hayot tarzi, ko'ngilochar madaniyat va individualizmning kuchayishi natijasida ko'plab yoshlar milliy qadriyatlardan uzoqlashmoqda. Bu jarayon yoshlar ongida maqsadsizlik, befarqlik, "qadriyatlar inqirozi"ni keltirib chiqarmoqda. Shu sababli O'zbekistonning ma'naviy siyosatida "Yangi O'zbekiston yoshlari" konsepsiyasi orqali yoshlarning ijtimoiy mas'uliyatini, Vatanga sadoqatini oshirishga qaratilgan dasturlar ishlab chiqilmoqda.

Yoshlarning ijtimoiy muammolarini bartaraf etish zarurati

Yoshlar bilan ishlash siyosatining markazida — ularning imkoniyatlarini kengaytirish, ijtimoiy himoya va psixologik barqarorlikni ta'minlash turadi. Chunki yoshlar jamiyatning kelajagi, yangilanish manbai va taraqqiyot omilidir. Agar bu qatlam e'tiborsiz qolsa, ijtimoiy muammolar chuqurlashadi, davlatning barqarorligi xavf ostida qoladi. Shu bois BMT, YUNESKO, Yevropa Ittifoqi, OIC kabi xalqaro tashkilotlar ham yoshlar siyosatini milliy taraqqiyotning ustuvor yo'nalishi sifatida belgilagan.

O'zbekiston tajribasida ham yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularning huquqlarini kafolatlash bo'yicha mustahkam normativ-huquqiy baza yaratilgan. Xususan, 2021-yilda qabul qilingan "Yoshlar siyosati to'g'risida"gi Qonun, "Yoshlar daftari", "Yoshlar ishlari agentligi" kabi tashabbuslar yoshlarning har tomonlama rivojlanishini

ta'minlashga qaratilgan. Biroq bu siyosat amalda samara berishi uchun u yoshlarning real ijtimoiy muammolariga mos ravishda amalga oshirilishi lozim.

Ilmiy yondashuv zarurati

Yoshlar muammosini bartaraf etish uchun birinchi navbatda **ilmiy tahlil va tarmoq yondashuvi** zarur. Chunki ijtimoiy muammolar faqat iqtisodiy yoki ma'naviy sabablar bilan emas, balki ularning o'zaro murakkab ta'siri bilan yuzaga keladi. Sotsiologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yoshlarning muammolari ko'pincha:

- iqtisodiy qiyinchiliklar,
- ijtimoiy adolatsizlik hissi,
- o'zini jamiyatda keraksiz his etish,
- psixologik bosimlar va stresslar,
- yetarli muloqot muhiti yo'qligi kabi omillardan kelib chiqadi.

Bu holatlarni bartaraf etish uchun **ta'lim-tarbiya tizimi, mehnat bozori, axborot siyosati, madaniy-ma'naviy muhit** va **oilaviy institut** bir butun tizim sifatida ishlashi zarur. Ya'ni, yoshlar masalasini faqat bir soha doirasida emas, balki kompleks yondashuv orqali hal etish mumkin.

Muammolarga tizimli yechimlar

Yoshlarning ijtimoiy muammolarini bartaraf etishning samarali yo'llari quyidagicha tizimlashtiriladi:

1. **Ta'lim sifatini oshirish va amaliyot bilan uyg'unlashtirish** — bu yoshlarning kasbiy tayyorgarligi va bandlik darajasini oshiradi. O'quv dasturlari bozor talablariga mos ravishda yangilanmog'i lozim.
2. **Raqamli savodxonlik va media madaniyatni oshirish** — yoshlarni axborot manipulyatsiyalaridan himoya qilish, tanqidiy fikrlashni shakllantirish zarur.
3. **Psixologik qo'llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish** — maktab, kollej va oliy ta'lim muassasalarida psixologik maslahat xizmatlarini rivojlantirish muhim.
4. **Tadbirkorlikni rag'batlantirish** — startup loyihalar, inkubatorlar, grant dasturlari yoshlarni mustaqil iqtisodiy faoliyatga yo'naltiradi.
5. **Ma'naviy-ma'rifiy tarbiyani kuchaytirish** — milliy qadriyatlar asosida tarbiya, oila, mahalla va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash.
6. **Ijtimoiy adolat va ishonch muhitini yaratish** — yoshlarning davlat boshqaruvida, ijtimoiy hayotda faol ishtirokini ta'minlash.
7. **Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish** — yoshlar uchun almashinuv dasturlari, chet elda tajriba orttirish imkoniyatlarini kengaytirish.

Yuqoridagi yo'nalishlar davlat siyosati, fuqarolik jamiyati va yoshlarning o'z tashabbuslari asosida uyg'un holda amalga oshirilgandagina natija beradi.

Xulosa

Yoshlar ijtimoiy muammolarini hal etish — jamiyat taraqqiyotining strategik yo'nalishidir. Ularning bandligi, ta'lim sifati, ma'naviy yetukligi va fuqarolik faolligi nafaqat hozirgi, balki kelajak avlodlarning hayot sifatini ham belgilaydi. Shu bois, yoshlar siyosatini inson manfaatlariga yo'naltirish, ularni shaxs sifatida rivojlantirish, raqamli dunyoda ma'naviy immunitetni shakllantirish — dolzarb ijtimoiy vazifadir.

Yoshlarning kuch-qudrati, yangilikka intilishi va vatanparvarlik ruhini to'g'ri yo'naltirish orqali O'zbekiston kelajagi yanada mustahkam, barqaror va taraqqiy etgan davlatga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi “Yoshlar siyosati to‘g‘risida”gi Qonun. — Toshkent, 2021.
2. BMT Yoshlar siyosati dasturi. — Nyu-York, 2020.
3. Karimov A. “Yoshlar ijtimoiy faolligi va davlat siyosati”. — Toshkent: Fan, 2022.
4. Xoliqova D. “O‘zbekistonda yoshlar ijtimoiy muammolarining psixologik tahlili”. — “Pedagogika va psixologiya” jurnali, 2023.
5. Mamatqulov I. “Globallashuv sharoitida yoshlar ma’naviyatini shakllantirish masalalari”. — Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2021.
6. UNESCO Youth Development Index, 2023.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yoshlar daftari” tizimini joriy etish to‘g‘risidagi qarori. — Toshkent, 2021.